

Modele przekształceń gospodarki rolnej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej po upadku Bloku Wschodniego - bilans dokonań, determinanty i scenariusze rozwoju

Termin: 2017-07-04 - 2021-06-03

Kierownik: [Jerzy Bański](#)

Wykonawcy: [Michał Konopski](#), [Marcin Mazur](#), [Damian Mazurek](#)

Numer projektu: 2016/23/B/HS4/00421

Cel badania/Hipotezy

W ostatnim ćwierćwieczu nastąpiła gruntowna transformacja rolnictwa w regionie Europy Środkowej i Wschodniej (ESW), która wymaga zdiagnozowania i oceny, co z kolei pozwoli na zidentyfikowanie głównych determinant rozwojowych i wskazanie modelowych scenariuszy rozwoju gospodarki żywnościowej. Wymienione zadania stanowią cel projektu. Celem poznawczym jest zdiagnozowanie dotychczasowych procesów społecznych i gospodarczych w sektorze rolnictwa tego regionu oraz rozpoznanie jego możliwych przekształceń na podstawie wiedzy eksperckiej oraz studiów dokumentów strategicznych i literatury przedmiotu. W rezultacie możliwe będzie dokonanie ocen i porównań, opracowanie modeli przekształceń w zakresie najważniejszych elementów charakteryzujących gospodarkę rolną oraz wskazanie możliwych scenariuszy rozwoju sektora rolnictwa w perspektywie 2030 roku. W zakresie celu metodycznego przewiduje się wypracowanie metodologii badań porównawczych rolnictwa oraz sposobów identyfikacji i oceny głównych determinant kształtujących rozwój tego sektora, a także wykorzystanie metody scenariuszy stanów otoczenia. Cel aplikacyjny, to dostarczenie praktycznej wiedzy, która będzie mogła być wykorzystana przez regionalne i krajowe instytucje kształtujące politykę rozwojową rolnictwa oraz budowa platformy współpracy integrującej naukowców badających strukturę przestrzenną rolnictwa z krajów ESW. Cele naukowe zweryfikują dwie hipotezy: 1) Sektor rolnictwa w krajach ESW pod wpływem dostosowania do wymogów UE, a następnie Wspólnej Polityki Rolnej ulega standaryzacji i unifikacji; charakteryzują go podobne procesy społeczne i ekonomiczne, które redukują różnorodność rolnictwa i wielokierunkowość jego przekształceń; 2) Współczesne procesy gospodarcze w rolnictwie ESW sprzyjają rozwojowi gospodarstw produkujących metodami przemysłowymi, utrudniają rozwój rolnictwa wielofunkcyjnego i eliminują „tradycyjne” niskotowarowe gospodarstwa rolne. Procesy takie stwarzają szereg problemów społecznych, ekonomicznych, przyrodniczych i demograficznych na obszarach wiejskich.

Metoda badawcza

Badanie obejmie swoim zasięgiem kraje: Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Czechy, Słowacja, Węgry, Bułgaria, Rumunia, Słowenia, Chorwacja. Wybór tej części Europy wynika z jej przeszłości historycznej i geopolitycznej oraz sieci formalnej i nieformalnej współpracy (naukowej, instytucjonalnej i indywidualnej) pomiędzy przedstawicielami zainteresowanymi problematyką sektora żywnościowego. Tematyka studiów obejmie najważniejsze elementy struktury przestrzennej rolnictwa, tj: rolnicze użytkowanie ziemi, struktura agrarna, ludność rolnicza, wyposażenie techniczne, struktura produkcji, typy gospodarstw rolnych, struktura otoczenia rolnictwa. W badaniach wykorzystana będzie również wiedza i doświadczenie zagranicznych naukowców-ekspertów (Węgry, Czechy, Rumunia) zaproszonych do współpracy w projekcie. Logika postępowania badawczego przewiduje kilka etapów i kroków badawczych. Pierwszy etap – Strukturyzacja badania – będzie polegał na gromadzeniu literatury i innych materiałów źródłowych, na wyborze i dopracowaniu metod i narzędzi badawczych oraz na ujednoliceniu i przetworzeniu materiału statystycznego. Drugim zadaniem będzie analiza stanu gospodarki rolnej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej – etap Obserwacja i analiza. Trzeci etap – Identyfikacja i ewaluacja procesów - będzie polegał na rozpoznaniu oraz ocenie procesów społeczno-ekonomicznych i zjawisk w środowisku przyrodniczym determinujących rozwój sektora rolnictwa w ESW i w poszczególnych krajach należących do tego regionu. Czwarty etap – Konstrukcja modeli i scenariusze - będzie polegał na konstruowaniu modeli przeobrażeń gospodarki rolnej w regionie i opracowaniu scenariuszy rozwoju rolnictwa w perspektywie 2030 roku. Ostatni etap – Synteza wyników i upowszechnianie – podsumuje przeprowadzone badania i dostarczy różnych form upowszechnienia wyników projektu. W badaniach

wykorzystane będą różnorodne techniki z zakresu analizy materiałów zastanych, statystyki i analiz przestrzennych oraz metody badań społecznych.

Znaczenie projektu

Badania i literatura na temat współczesnego obrazu rolnictwa w krajach naszego regionu są bardzo bogatym źródłem informacji. Jednakże należy wyraźnie podkreślić, że mają one na ogół charakter szczegółowy i odnoszą się w swoim zakresie zazwyczaj tylko do wybranych zagadnień badawczych. Stosunkowo niewiele jest ujęć syntetycznych; brakuje prac odnoszących się całościowo do tej części Europy, dokumentujących i porównujących współczesne zmiany w sektorze rolnictwa według jednej metodologii oraz oceniających ich konsekwencje. Proponowane badanie i publikacja naukowa (w języku polskim i angielskim) może wypełnić tę lukę. Projekt umożliwi włączenie się geografów reprezentujących ośrodki badawcze z różnych krajów Europy Środkowo-Wschodniej do wielodyscyplinarnej dyskusji naukowej na temat roli gospodarki rolnej i jej najbliższej przyszłości. Podjęty temat w swojej warstwie praktycznej będzie stanowił podstawę do innych, szczegółowych badań na ten temat, a uzyskane wyniki uzupełnią wiedzę przydatną dla przedstawicieli innych dyscyplin naukowych. Opracowania tekstowe, konferencje naukowe i inne formy upowszechniania wyników badań będą miały też znaczenie dla praktyków kształtujących politykę rolną. Bardzo ważne znaczenie będzie miało też budowanie na bazie projektu, platformy współpracy pomiędzy naukowcami z tego regionu zajmującymi się na co dzień problematyką wsi i rolnictwa.